

Referendum lokalne

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Animacja](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Ustawa z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 18.05.2020].
- Źródło: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, dostępny w internecie: sejm.gov.pl [dostęp 18.05.2020].

- Źródło: Tomasz Zakrzewski, *Rada miejska nie chce referendum w sprawie odwołania Burmistrza Boguszowa-Gorc*, 26.08.2019, dostępny w internecie: referendumlokalne.pl [dostęp 3.12.2019].
- Źródło: Mateusz Pniewski, *Szpital chce wziąć kredyt. Zabezpieczeniem dworzec multimodalny?*, 1.12.2019, dostępny w internecie: esanok.pl [dostęp 3.12.2019].

Zgodnie z Konstytucją RP „naród sprawuje władzę przez swoich przedstawicieli lub bezpośrednio”. W art. 62 ustawa zasadnicza z kolei stwierdza, że „obywatel polski ma prawo do udziału w referendum”. Oznacza to, że choć demokracja w Polsce ma charakter przedstawicielski, to prawo przewiduje stosowanie instrumentów bezpośrednich rządów obywateli. Należą do nich referenda. Mogą mieć one charakter ogólnokrajowy – dotyczą wówczas „spraw o szczególnym znaczeniu dla państwa”. Mogą być również organizowane lokalnie – w jednostkach samorządu terytorialnego.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz rodzaje referendów lokalnych.
- Wyjaśnisz warunki ważności referendów.
- Przeanalizujesz procedurę organizowania referendum lokalnego na żądanie grupy mieszkańców.

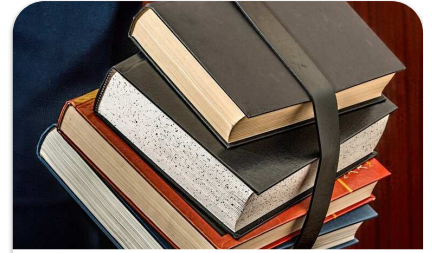
Dla zainteresowanych

**Formy demokracji
bezpośredniej**

**Wybrane
demokratyczne zasady
zawarte w Konstytucji
RP**

**Formy sprawowania
władzy przez naród
i podstawowe
instytucje demokracji.
Władza ustawodawcza**

**Partycypacja
obywatelska**

Przeczytaj

Referendum lokalne

Referendum lokalne to powszechne głosowanie mieszkańców jednostki samorządu terytorialnego. Może zostać przeprowadzone w gminie, powiecie oraz województwie. Odbywa się w innym terminie niż inne wybory i mają prawo wziąć w nim udział wszyscy pełnoletni obywatele, mieszkający na stałe na terenie jednostki, w której takie głosowanie się odbywa.

Podział referendów lokalnych

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Cele

Uczestnicy referendum **podejmują decyzję w sprawie lokalnej**, która mieści się w zakresie zadań i kompetencji organów jednostki samorządowej. Przykładowo: mieszkańcy miasta mogą w ten sposób rozstrzygnąć o wybudowaniu mostu lub szkoły, zasadach wywozu śmieci czy dofinansowaniu lokalnego klubu sportowego.

Przedmiotem referendum może być również sprawa znajdująca się poza kompetencjami organów samorządowych, ale dotycząca więzi łączących wspólnotę

lokalną. Mieszkańcy mogą się na przykład wypowiedzieć w kwestii zmiany granic między powiatami, a także ich likwidacji lub podziału.

Przedmiotem lokalnego referendum tematycznego może być również **samoopodatkowanie się mieszkańców**. Przeprowadzenie takiego głosowania dopuszczalne jest tylko w gminach. Obywatele mogą w nim opowiedzieć się za wprowadzeniem lokalnego podatku, aby zgromadzić dodatkowe środki finansowe na lokalne cele publiczne, mieszczące się w granicach zadań i kompetencji gminnych organów.

Referendum może służyć wreszcie mieszkańcom gminy, powiatu lub województwa do **odwołania przed końcem kadencji organu samorządowego**, pochodzącego z bezpośrednich wyborów – czyli wójta (burmistrza, prezydenta miasta), rady gminy, rady powiatu lub sejmiku województwa. Takie głosowanie może zostać zorganizowane, gdy od dnia wyboru minęło co najmniej 10 miesięcy, a do końca kadencji odwoływanego organu pozostało nie mniej niż osiem miesięcy.

URZĄD GMINY WILCZĘTA
SEKRETARIAT

Wpł. 2016-07-14
Nr rej. 04812016
Ref. ....

14.07.2016r.

Rada Gminy Wilczęta

Wniosek

W sprawie przeprowadzenia referendum Gminnego, w sprawie odwołania Wójta Gminy Wilczęta.

My, niżej podpisani Radni zwracamy się do przewodniczącej Rady Gminy o umieszczenie, w programie najbliższej sesji punktu o treści:

Projekt uchwały – W sprawie przeprowadzenia referendum Gminnego w sprawie odwołania Wójta Gminy Wilczęta.

Uzasadnienia

- Podjęmowanie niekompetentnych decyzji.
- Zaniechanie realizacji priorytetowych inwestycji.
- Likwidacja transportu Gminnego po, którym pozostała niespłacona pożyczka.
- Ignorowanie głosu Radnych i mieszkańców.

Biorąc pod uwagę przedstawione powyższe uzasadnienie my niżej podpisani Radni wnoskujemy o przeprowadzenie referendum Gminnego w sprawie odwołania Wójta Gminy Wilczęta Beaty Jarosz.

I zwracamy się z prośbą do pozostałych Radnych o poparcie tego wniosku.

Elżbieta Skubij
Kubaszek Andrzej
Ryszard Kungach
Henryk Łucak

Wniosek w sprawie przeprowadzenia referendum o odwołanie wójta.

Źródło: Urząd Gminy Wilczęta, dostępny w internecie: bip.wilczeta.ug.gov.pl [dostęp 8.11.2020], domena publiczna.

Przebieg

Zgodnie z prawem referendum lokalne przeprowadzane jest na wniosek jednego z dwóch podmiotów. Po pierwsze, **może je zarządzić [organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego](#)** (rada gminy, rada powiatu oraz sejmik województwa). Niezbędna jest do tego stosowna uchwała podjęta [bezwzględną większością głosów](#) ustawowego składu. Jeśli przedmiotem referendum jest jednak odwołanie wójta (burmistrza lub prezydenta miasta), wymagana większość w radzie gminy wynosi aż $\frac{3}{5}$ ustawowej liczby członków tego organu. W tym ostatnim przypadku są dwa wyjątki. Bezwzględna większość głosów jest wystarczająca, gdy rada gminy odmówi udzielenia organowi wykonawczemu [absolutorium](#) z wykonania budżetu lub w dwóch kolejnych latach odmówi udzielenia mu wotum zaufania.

Po drugie, powszechne głosowanie może zostać przeprowadzone **na żądanie części mieszkańców**. Niezbędne jest w tym celu zebranie odpowiedniej liczby podpisów wyborców zameldowanych na danym obszarze. W gminie i powiecie jest to co najmniej 10%, a w województwie – co najmniej 5% osób uprawnionych do głosowania. Referendum w sprawie odwołania rady gminy, rady powiatu oraz sejmiku województwa może się odbyć tylko w takim trybie – na wniosek mieszkańców.

Uchwała zarządzająca referendum lokalne zostaje opublikowana w [wojewódzkim dzienniku urzędowym](#). Już w dniu jej podjęcia rozpoczyna się kampania przedreferendalna. W trakcie jej trwania swoje stanowisko przedstawia inicjator referendum, a także partie polityczne i inne organizacje lokalne. Kampania kończy się na 24 godziny przed dniem głosowania (którym jest zawsze dzień wolny od pracy). Koszty głosowania pokrywane są z budżetu jednostki samorządowej (poza czynnościami [komisarza wyborczego](#), które finansowane są z budżetu państwa).

Wynik referendum jest rozstrzygający, jeśli wzięło w nim udział co najmniej **30%** osób uprawnionych do głosowania. Inaczej jednak ustala się próg frekwencyjny w przypadku odwoływania organu. Wynosi on wówczas $\frac{3}{5}$ **liczby osób biorących udział w wyborze organu**, którego dotyczy referendum odwoławcze. Uczestnicy głosowania rozstrzygają każdą kwestię **bezwzględną większością głosów**. Wyjątkiem jest tu samoopodatkowanie się mieszkańców gminy – warunkiem ustanowienia nowego podatku jest aprobatą dla tego rozwiązania wyrażona przez $\frac{2}{3}$ osób, które oddały ważne głosy.

Słownik

absolutorium

tu: uchwała organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego, stwierdzająca prawidłowość wykonania przez organ wykonawczy uchwały budżetowej

bezwzględna większość głosów

więcej niż połowa głosujących (ponad 50%)

komisarz wyborczy

pełnomocnik Państwowej Komisji Wyborczej na określonym obszarze (np. w województwie), powoływany na 5-letnią kadencję przez PKW, na wniosek ministra spraw wewnętrznych

organ stanowiący

organ jednostki samorządu terytorialnego stanowiący prawo obowiązujące na jej obszarze, a także kontrolujący organ stanowiący; jest to rada gminy, rada powiatu i sejmik województwa

organ wykonawczy

organ jednostki samorządu terytorialnego, wykonujący prawo – wójt, burmistrz, prezydent miasta, zarząd powiatu, zarząd województwa

wojewódzki dziennik urzędowy

wydawana przez wojewodę publikacja, w której ogłaszane są akty prawa miejscowego obowiązujące na terenie województwa

Animacja

Polecenie 1

Prześledź procedurę inicjowania referendum lokalnego tematycznego i odwoławczego przeprowadzanych na wniosek mieszkańców. Następnie wykonaj zadania.

Procedura inicjowania referendum lokalnego przeprowadzanego na wniosek mieszkańców

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D16xE2YHk>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału pod tytułem Procedura inicjowania referendum lokalnego przeprowadzonego na wniosek mieszkańców.

Ćwiczenie 1

Rozważ, czy procedura inicjowania referendum na wniosek mieszkańców daje obywatelom realny wpływ na władze lokalne. Uwzględnij aspekt prawny oraz praktyczny.

Ćwiczenie 2

Podaj, na jakich etapach i czym procedura inicjowania referendum odwoławczego różni się od tej, jaka występuje przy referendum tematycznym.

Ćwiczenie 3

Przygotuj wniosek o przeprowadzenie referendum tematycznego dotyczący sprawy ważnej dla twojej gminy.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Zapoznaj się z tekstami i wykonaj polecenie.

Źródło I

” Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r

Art. 125

1. W sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa może być przeprowadzone referendum ogólnokrajowe.
2. Referendum ogólnokrajowe ma prawo zarządzić Sejm bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów lub Prezydent Rzeczypospolitej za zgodą Senatu wyrażoną bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.
3. Jeżeli w referendum ogólnokrajowym wzięła udział więcej niż połowa uprawnionych do głosowania, wynik referendum jest wiążący.

Źródło: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r*, dostępny w internecie: sejm.gov.pl [dostęp 18.05.2020 r.].

Źródło II

” Ustawa z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym

Art. 2

1. W referendum lokalnym, zwanym dalej „referendum”, mieszkańcy

jednostki samorządu terytorialnego jako członkowie wspólnoty samorządowej wyrażają w drodze głosowania swoją wolę:

- 1) w sprawie odwołania organu stanowiącego tej jednostki;
- 2) co do sposobu rozstrzygnięcia sprawy dotyczącej tej wspólnoty, mieszczącej się w zakresie zadań i kompetencji organów danej jednostki;
- 3) w innych istotnych sprawach, dotyczących społecznych, gospodarczych lub kulturowych więzi łączących tę wspólnotę.

2. Przedmiotem referendum gminnego może być również:

- 1) odwołanie wójta (burmistrza, prezydenta miasta);
- 2) samoopodatkowanie się mieszkańców na cele publiczne mieszczące się w zakresie zadań i kompetencji organów gminy. (...)

Art. 4

Referendum przeprowadza się, z zastrzeżeniem art. 5 ust. 1, z inicjatywy organu stanowiącego danej jednostki samorządu terytorialnego lub na wniosek co najmniej:

- 1) 10% uprawnionych do głosowania mieszkańców gminy albo powiatu;
- 2) 5% uprawnionych do głosowania mieszkańców województwa. (...)

Art. 55

1. Referendum jest ważne, jeżeli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Referendum w sprawie odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego pochodzącego z wyborów bezpośrednich jest ważne w przypadku, gdy udział w nim wzięło nie mniej niż $\frac{3}{5}$ liczby biorących udział w wyborze odwoływanego organu.

Źródło: *Ustawa z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 18.05.2020 r.].

Ćwiczenie 5

Zapoznaj się z poniższym materiałem i wykonaj polecenie.

Wybory do rady gminy Bałtów z dn. 21 października 2018

liczba osób uprawnionych do głosowania: 3037

liczba oddanych głosów: 2055

frekwencja: 67,7%

Referendum w sprawie odwołania rady gminy z dn. 24 listopada 2019

liczba osób uprawnionych do głosowania: 3017

liczba oddanych głosów: 1277

frekwencja: 43,8%

za odwołaniem rady gminy: 1208

przeciwko odwołaniu rady gminy: 43

Źródło: oprac. na podst.: Referendum gminne w sprawie odwołania Rady Gminy w Bałtowie, zarządzone na dzień 24 listopada 2019 r., kielce.kbw.gov.pl [online, dostęp: 15.10.2020].

Uzasadnienie:

Ćwiczenie 6

Zapoznaj się z fragmentem artykułu prasowego i wykonaj zamieszczone pod nim polecenie.

” Tomasz Zakrzewski

Rada miejska nie chce referendum w sprawie odwołania Burmistrza Boguszowa-Gorc

Burmistrz Boguszowa-Gorc Jacek C. na skutek prokuratorskich zarzutów dotyczących przyjęcia łapówki od grudnia zeszłego roku przebywa w areszcie.

Pomysłodawcami przeprowadzenia referendum odwoławczego byli radni z klubu „Razem dla Boguszowa-Gorc”. Szanse na rozpisanie referendum przez radnych nie były duże, ponieważ wnioskodawcy w radzie miasta nie mają wymaganej większości.

Radni murem za Jackiem C.

Zgodnie z przepisami prawa, żeby rada miasta rozpisała referendum odwoławcze, musi poprzeć to $\frac{3}{5}$ radnych. Takiej większości na czwartkowej sesji nie udało się uzyskać. Za przeprowadzeniem referendum zagłosowało pięciu radnych z klubu „Razem dla Boguszowa-Gorc”. Trzech radnych wstrzymało się od głosu, a pięciu głosowało przeciwko rozpisaniu referendum.

Źródło: Tomasz Zakrzewski, *Rada miejska nie chce referendum w sprawie odwołania Burmistrza Boguszowa-Gorc*, 26.08.2019 r., dostępny w internecie: referendumlokalne.pl [dostęp 3.12.2019 r.].

Wyjaśnij, czy inicjatorzy opisanego wyżej referendum mogą do niego doprowadzić inną drogą, niż opisana w tekście.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

” Mateusz Pniewski

Szpital chce wziąć kredyt. Zabezpieczeniem dworzec multimodalny?

Sytuacja ekonomiczno-finansowa Szpitala Specjalistycznego w Sanoku jest zła. Stąd 31 października radni powiatu przyjęli Program Naprawczy dla placówki. Aby go realizować, potrzebne są pieniądze. Pojawiła się potrzeba wzięcia kredytu. (...) Wzięcie 50-milionowego kredytu dla powiatu to jednak zadanie niewykonalne. Pojawił się więc pomysł, aby zabezpieczeniem kredytu był majątek miejski. Stąd obecność radnych i burmistrza. Przypomnijmy: radni powiatowi przyjęli uchwałę, która zabezpiecza kredyt w wysokości 17 mln zł. Na 10 mln zł wyceniono nieruchomości powiatu. To jest razem 27 mln zł. Brakuje więc 23 mln do pełnego zabezpieczenia. – Padły propozycje, aby zabezpieczeniem była Arena Sanok, Centrum Rehabilitacji i Sportu czy Dworzec Multimodalny. To była abstrakcja, jak się ich słuchało – mówi bez ogródek Niżnik. Radny Sebastian Niżnik niejednokrotnie podkreślał, że winnym sytuacji ekonomiczno-finansowej w szpitalu jest dyrektor.

Źródło: Mateusz Pniewski, *Szpital chce wziąć kredyt. Zabezpieczeniem dworzec multimodalny?*, 1.12.2019 r., dostępny w internecie: esanok.pl [dostęp 3.12.2019 r.].

Rozstrzygnij, czy w opisanym powyżej przypadku możliwe jest przeprowadzenie referendum w sprawie samoopodatkowania się mieszkańców powiatu w celu wsparcia finansowego szpitala. Odpowiedź uzasadnij.

Zapoznaj się ze źródłami i wykonaj polecenie.

” Ustawa z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym

Art. 55

Warunki ważności referendum

1. Referendum jest ważne, jeżeli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania, z zastrzeżeniem ust. 2. 2. Referendum w sprawie odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego pochodzącego z wyborów bezpośrednich jest ważne w przypadku, gdy udział w nim wzięło nie mniej niż $\frac{3}{5}$ liczby biorących udział w wyborze odwoływanego organu.

Źródło: *Ustawa z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 18.05.2020 r.].

Uprawnionych do głosowania było 490 347 osób.

Oprac. na podst. *Referendum lokalne 2015*, bip.um.wroc.pl [online, dostęp: 11.12.2019].

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Dla nauczyciela

Autor: Krzysztof Kowaluk

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Referenda lokalne w Polsce

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej.

Uczeń:

7) przedstawia zakres działania poszczególnych poziomów samorządu terytorialnego (gmina, powiat, województwo) w Rzeczypospolitej Polskiej, z uwzględnieniem struktury głównych kierunków wydatków budżetowych na te działania oraz źródeł ich finansowania;

8) przedstawia organy stanowiące i wykonawcze samorządu terytorialnego na poziomie gminy i miasta na prawach powiatu oraz powiatu i województwa w Rzeczypospolitej Polskiej; charakteryzuje kompetencje tych organów i zależności między nimi.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;

- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wyjaśnia znaczenie referendów lokalnych dla demokracji;
- charakteryzuje rodzaje referendów lokalnych w Polsce;
- analizuje procedury prowadzące do przeprowadzenia referendum na wniosek mieszkańców.

Strategie nauczania:

- lekcja odwrócona;
- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- burza mózgów;
- odgrywanie ról;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;

- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Przed lekcją

1. W trakcie poprzednich zajęć uczniowie wybierają ze swojego grona osoby, które będą odgrywały role podmiotów uczestniczących w przygotowaniach referendum na wniosek mieszkańców. Podmiotami tymi są inicjator referendum oraz wójt (burmistrz lub prezydent miasta). Każdy z nich dobiera sobie trzech współpracowników. Reszta klasy będzie odgrywała rolę rady gminy (wybierze ze swojego grona przewodniczącego).

2. Zadaniem inicjatora referendum jest ustalenie pytania referendalnego i powiadomienie wójta (burmistrza lub prezydenta miasta) o zamiarze wystąpienia z inicjatywą przeprowadzenia referendum. Obaj postępują zgodnie z wymogami ustawowymi. Inicjator wraz ze swoimi pomocnikami zbiera w całej szkole podpisy, w liczbie odpowiadającej wymaganiom ustawowym (na potrzeby gry należy przyjąć, że wszyscy uczniowie mają prawa wyborcze).

3. Uczniowie w trakcie przygotowań mogą wykorzystać animację.

Faza wstępna

1. Nauczyciel rozpoczyna zajęcia, przedstawiając ich temat oraz cele.

Faza realizacyjna

1. Inicjator przekazuje wójtowi (burmistrzowi lub prezydentowi miasta) pisemny wniosek o przeprowadzenie referendum oraz załącza listę z podpisami. Wójt (burmistrz lub prezydent miasta) potwierdza pisemnie otrzymanie wniosku oraz przekazuje dokumenty przewodniczącemu rady gminy.

2. Rada gminy powołuje ze swojego grona komisję, która odbywa posiedzenie z udziałem inicjatora referendum. Komisja sprawdza poprawność wniosku oraz podpisy. Inicjator udziela wyjaśnień. Komisja przegłosowuje sprawozdanie, które przewodniczący komisji przekazuje przewodniczącemu rady gminy.

3. Zbiera się rada gminy. Sprawozdawca komisji przedstawia wniosek o referendum oraz stanowisko komisji. Rada przeprowadza głosowanie w sprawie uchwały o referendum.

4. W przypadku odrzucenia przez radę gminy wniosku o przeprowadzenie referendum na wniosek mieszkańców inicjator może tę uchwałę zaskarżyć do wojewódzkiego sądu administracyjnego. W takiej sytuacji nauczyciel wybiera z grona uczniów skład sędziowski i rozpoczyna się rozprawa.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel ocenia działania uczestników gry. Zwraca uwagę na aspekt prawny, odwołując się do ustawy o referendum lokalnym.

2. Uczniowie wykonują ćwiczenia 1–4 z sekcji Sprawdź się.

Praca domowa:

Uczniowie wykonują ćwiczenia 5–8 z sekcji Sprawdź się.

Materiały pomocnicze:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r, sejm.gov.pl.

Ustawa z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym, prawo.sejm.gov.pl.

Referendum Lokalne, referendumlokalne.pl.

Tomasz Zakrzewski, *Rada miejska nie chce referendum w sprawie odwołania Burmistrza Boguszowa-Gorc*, referendumlokalne.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Animacja może być wykorzystana przez uczniów jako inspiracja do przygotowania kampanii upowszechniającej wiedzę na temat referendów lokalnych.